

nica; sed debet dimittere beneficium, & restituere fructus. Qui vero obtento legitime beneficio, eodem sententia iudicis per annum, aut longius intervallum privatur, astringitur toto illo tempore persolvere Canonicas Horas: quoniam ex sua culpa colligere commodum non debet.

XI. Qui beneficium tenue acceptat, obligationi recitandi Horas Canonicas obnoxius est, ut communis, & vera sententia docet. Siquidem onus istud non ex redditibus, sed beneficio oritur. Ergo qui vult beneficium, vult eo ipso onera beneficii. Si displicet onus, dimittat beneficium.

XII. Beneficiarius qui capta beneficii possessione impeditur pro aliquo tempore à fructuum perceptione, obligatur ad Horas Canonicas recitandas. Qui enim pro aliquo tempore privatur fructuum perceptione, & probabiliter sperat se eisdem suo tempore percepturum, habet beneficium, & jus percipiendi fructus. Astringuntur Canonicas recitare preces Beneficarii illi quorum primi anni fructus ex statuto Ecclesie, aut consuetudine distribuuntur inter antiquiores: tum quia voluntarie huic oneri se subiciunt, tum quia jus habent fructus percipiendi. Hanc tamen consuetudinem, ut pravam improbarunt Concilium Tridentinum *sess.* 24. c. 14. & S. Pius V. *const.* Datum anno 1570. Quando vero per vim, & fraudem Beneficiarius impeditur à fructuum perceptione sine spe eisdem percipiendi, exemptus est ab onere Divini Officii, & dimittere beneficium potest. Si tamen impedimentum non esset perpetuum, neque ad tempus valde longum, & Beneficiarius retinere beneficium vellet, tum obligatus esset ad Horas Canonicas: quia & beneficium possidet, & spem habet fructus percipiendi.

XIII. Beneficiarius qui post collatum beneficium, lite sibi intentata impeditur à capienda possessione beneficii, non tenetur ad Horas Canonicas. Quoniam onus recitandi Horas Canonicas non ex sola collatione, sed ex tranquilla possessione beneficii oritur. Ex collatione jus nascitur, sed nullum, & imperfectum; perficitur autem possessione. Ex hoc absoluto titulo onus horarum canonicarum confurgit. Quando igitur beneficium nullo modo est in causa cur à possessione impeditur, sed lite intentata re ipsa impeditur ne beneficium possideat, exemptus ab onere est, donec possessionem assequatur. Usquequid enim possessio est sub lite, beneficium unà cum fructibus contingens est: & ex re contingendi debitum certum manare nequit.

XIV. Si contra Beneficiarius affectus sit beneficii possessionem, & fructuum administrationem, & postea lite impetratur, tunc tenetur ad Horas Canonicas: quia tunc fruatur titulo, possessione, & administratione beneficii. Et hæc est sententia communis.

XV. QUÆST. VII. *Qui dubius est de tenuitate beneficii, teneturne solvere Horarum Canonicarum pensum?* RESP. Negant Probabilistæ plures P. Tamburinus *lib.* 1. in *Dec.* c. 3. §. 7. Beneficiarius hæc scribit, „ Dicemus infra,

„ Beneficiarius tenue beneficium possidentem „ non obligari *ex probabili sententia* ad Horas „ Canonicas persolvendas. Quid ergo erit, si „ quando omnibus expensis ambigatur, utrum „ beneficium sit tenue, nec ne? Respondeo, pu- „ to *probabile obligari*, & *item probabile non obliga- „ ri.* Quare alteram ex his sententiis quam tibi libet, „ amplecti licet. Interest vel in hoc ipso Compen- „ dio ob oculos lectorum ponere *Probabilissimi* sua- „ vissimos fructus. Alteram *ex sententiis, quam tibi „ libet amplecti licet.* Si una est vera, altera falsa „ sit necessum est. Licet ergo tibi *salutatis* vene- „ num pro ingenio suavissimè forbillare. Sed la- „ crymis potius hæc legenda sunt, quam deriden- „ dia propinare. Heine colligat lector quam verum „ sit quod supra dixi, nempe Probabilissimum esse, „ salvo meliori iudicio, antevangelicum: quia „ pro sistemate constituit licitum esse usum falsita- „ tis; quæ in alterutra contrariarum propositionum „ reperitur necessum est. Tamburini doctrinam „ sequitur Probabilista benignissimus Leander. „ Qui habet duo beneficia, quorum quodlibet ita „ exile est ut non sufficiat, sufficit tamen ambo „ ad honestam sustentationem, tenetur ad Horas „ Canonicas, ut omnes adfirmant. Qui vero plu- „ ra pingua beneficia habent, non duo, sed uni- „ cum Officium Divinum persolvere astringuntur. „ Si tamen plura beneficia iniuste possideat Bene- „ ficarius, tunc plures Theologi docent, hunc „ debere plura Divina Officia recitare. Dicerem „ ego talem Beneficiarium debere unum beneficium „ retinere, & cætera dimittere. Si Beneficiarius „ sit Sacerdos, habeatque plura beneficia, perpe- „ trat non plura peccata, si officium omittat? Ad- „ firmant non pauci Theologi. Verum probabilissimum „ mihi est, unum solum peccatum patrare contra „ iustitiam, alterum contra Religionem.

CAPUT VII.

De restitutione Beneficiorum ob omissionem Divini Officii.

I. QUÆST. I. *Peccatne mortaliter cum omittit restitutionem Beneficiarius qui primis sex mensibus Divinum Officium omittit?* RESP. Qui post elapsos sex menses Horas Canonicas omittit, secundum omnes, fructus restituere tenetur correspondentes omissionibus illorum dierum quibus omnium officium est, vel in totum, vel in partem pro rata portione. Si Marturinum cum Laudibus omnium est, dimidia pars fructuum illius diei; si omnes alie horæ, altera dimidia pars; & pro singulis horis sexta pars, & pro integro officio omisso omnes fructus illius diei restituendi sunt, ut S. Pius V. declaravit. Quod intelligendum est de omissione culpabili, legitimo impedimento cessante.

II. De omissione intra sex primos menses Soto, Suarez, Medina, Grassius, alique plures defendunt Beneficiarium peccare mortaliter, & ad restitutionem teneri. Contra Navarros, Tolerus, Lessius, Castropalaus, Salmanticenses, & alii concedunt quidem hunc Beneficiarium peccare mor-

mortaliter, negant vero teneri ad restitutionem. Quoniam, inquit, Concilium Lateranense, & S. Pius V. definiunt peccare quidem mortaliter qui intra sex primos menses officium omittit, sed nullam faciunt restitutionis mentionem. Olim in hæc secundam sententiam ultro me propensum patefeci. Ibidem tamen animadverti, restitutionem fructuum ex commutatrice iustitia proficisci. Jus enim ecclesiasticum declarat id ad quod jus divinum obstringit Beneficiarios, qui omittentes obire propria munia, in Deum peccant, & in populum christianum. Quamvis Concilium, & S. Pius V. non meminerint restitutionis sex priorum mensium, non propterea heinc inferri evideret potest, exemptos esse Beneficiarios omittentes officium infra hoc intervallum ab onere restitutionis, quæ ex jure divino oritur. Quare cum ambigua res sit, tutior pars eligenda est, & cum priore sententia dicendum, Beneficiarium hunc restitutioni obnoxium esse. Quid enim presumendum de Beneficiario isto, qui vel ipsa beneficii sui exordia flagitiis profanat? Sicut iste gravius peccat, ita severius puniendus est, & restitutionis poena placendus.

III. QUÆST. II. *Beneficiarius qui elapsis sex mensibus omittit recitare officium absque culpa, teneturne ad restitutionem?* RESP. In rebus corporeis non solum ex injusta acceptione, sed potissimum ex re accepta restitutionis opus obligatio. Verum in restitutione orta ex jure spirituali hic titulus locum non habet. Quomobrem qui absque culpa omittit officium, a restitutione liber est. Et hoc colligitur ex ipsa S. Pii V. constitutione, in qua obligatur Beneficiarius ad restitutionem qui legitime cessante impedimento non dixerit, &c.

IV. Docent nonnulli, Beneficiarium qui uno aut altero die omittet officium, non teneri ad restitutionem; immò istorum aliqui dilatant omissionem ad octo dies. Sed hæc opinio omni caret probabilitate, cum sit evideret contraria Constitutioni S. Pii V. dicentis: *Qui omnes Horas Canonicas UNO, vel pluribus diebus intermisserit.* Beneficiarius qui unam integram horam intermittit, tenetur ad restitutionem, ut ex citata Constitutione Plana constat. Immo qui notabilem horarum partem negligit, cum mortaliter peccaret, & horam non recitaret, deberet restituere fructus correspondentes illi integræ horæ.

V. QUÆST. III. *Beneficiarius qui partem leviem in singulis horis omittit, teneturne restitutioni obnoxius?* RESP. Negant Salmanticenses, licet leve sit omissiones simul acceptæ efficiant peccatum grave. Sed hæc opinio mihi falsa est. Quoties diei restituendi sunt, ut S. Pius V. declaravit. Quod intelligendum est de omissione culpabili, legitimo impedimento cessante.

VI. QUÆST. IV. *Qui hodie omittit officium, & cras duplex officium recitat, teneturne ad restitutionem?* RESP. Negant Salmanticenses, & alii. Quia, inquit, sicut Capellanus hodie Missam omittens, satisficit, si postea duas celebret; ita si postea recitet officium. Peccavit utique Beneficiarius, inquit, contra præceptum quotidia-

næ recitationis, secus contra præceptum restitutionis, cum omnium officium altero officio compenset. Hæc opinio mihi falsa est: quoniam Ecclesia jubet fructuum restitutionem, declaravitque omittentem hodie officium *non facere fructus suos.* Si suos non facit fructus, eisdem restituere astringitur. Qui grossam canonicatus, ut vocant, seu certos redditus acquirit, si officium omittat, tenetur ad restitutionem, quidquid in oppositum dicant Salmanticenses. Quia licet Canonicus acquirat, & jure possideat redditus; hæc tamen acquisitio, & possessio gravata est restitutionis onere, si omittatur recitatio officii. Siquidem quod fructus isti percipiuntur sive ante, sive post recitationem, perinde est. Semper enim gravati sunt recitandi officii debitor fructus isti. Ergo cum officii debitum non solvitur, facienda restitutio est.

VII. QUÆST. V. *Profata restitutio faciendam est ante iudicis sententiam?* RESP. Adfirmant communiter Theologi etiam benigniores. Ratio est evidens. Qui omittit officium, non faciunt fructus suos, ut lex Ecclesie definit. Nemo autem retinere jure valet quod suum non est. Quomobrem merito Alexander VII. proscripsit sequentem thesiam: *Restitutio à Pio V. imposita Beneficiariis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eo quod sit poena.* Obstringuntur itaque illico Beneficarii isti restituere fructus in iuste perceptos.

VIII. QUÆST. VI. *Beneficiarius absque ulla attentione recitans officium, teneturne restituere?* RESP. Negant nonnulli. Verum probabilior est opposita sententia, atque communior. Qui enim data opera animo distracto recitat canonicas horas, non implet recitationis præceptum, quemadmodum non implet præceptum annuæ confessionis per confessionem sacrilegam: ergo uterque præceptum restitutionis perinde ac si omnium officium esset. Qui vero peccato mortali inquinati attentio animo recitant, implet præceptum, & nihil restituere tenentur.

IX. QUÆST. VII. *Beneficiarius curatus omittens horas canonicas, teneturne restituere omnes beneficii fructus, an solum fructus correspondentes recitationi omittit?* RESP. Benignioris Ethices patrum plures defendunt, restituendam esse dumtaxat partem fructuum correspondentem horis omissionis. Sed adfirmantem sententiam graviores Theologi defendunt, nisi constitutioni Pianæ inveniatur: *Qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermisserit, amittat OMNES BENEFICII, vel beneficiorum fructus, qui illi, vel illis diebus correspondunt.* Ponamus hypothesein, voluisse nempe S. Pium V. declarare Beneficiarium debere restituere omnes beneficii fructus, poteratne clarioribus verbis uti? Omnes ergo beneficii, vel beneficiorum fructus restituere isti tenentur, tam recitationi, quam aliis ministeriis correspondentes. Accedit quod nimium arbitraria esset juxta oppositæ sententiæ auctores restitutio, si in arbitrio cuiusque Parochi, & Beneficarii constituta esset. Si enim quilibet Beneficiarius fecerit deberet, & eos retinere qui res-

lis de Lugo ex instituto. Tamburinus lib. 4.
in Decal. cap. 2. §. 1. Cotonius, atque omnes,
qui concedentes recitationem Breviarii impe-
rari ab Ecclesia per modum orationis, excu-
sant à mortali *foventes perpetuas distractiones.* Num 842. subjungit: Probabilis est non te-
neri ad ullam restitutionem, qui cum *volunta-
riis, & perpetuis distractionibus* recitavit horas
omnes, aut unam, modo integrè, & cum in-
tentione orandi. Plurima alia prætereo. Suffi-
cient identem fructus Probabilissimi indicare, ut
lectores cautiore sint in his libris legendis. Quis
enim non commoveatur, dum talia legit para-
doxa? His laxis opinionibus, quæ non ut proba-
biles modò, verùm etiam ut probabiliores
evulgantur, imbuti tot iussu Sacerdotes, &
Breviarium, & Missam non celebrant, sed bla-
terant, & musitant.

IX. QUÆST. II. *Sufficitne ad adimplendum
præceptum attentio habitualis?* RESP. Negant omnes
qui defendunt necessitatem internæ atten-
tionis. Quando in S. Thoma legis satis esse at-
tentionem habitualem, scias velim nomine at-
tentionis habitualis eum intelligere virtutem,
ut in plurimis testimoniis liquet.

X. QUÆST. III. *Satisne est ad implendum
præceptum, meditari mysteria passionis Christi, aut
Sanctorum, vel B. Virginis acta?* RESP. Adfirmat
communior, & probabilior sententia. Ex tribus
quippe attentionibus, ad verba, ad sensum, ad
Deum, hæc tertia est omnium perfectissima, ut
dictum est alius. Porro cum quis meditatur pas-
sionem Christi mysteria, vel Sanctorum acta, quæ
relationem ad Deum expriment, mentem ad
Deum elevatam habet.

XI. QUÆST. IV. *Peccantne Christiani, qui
animo distracto preces recitant?* RESP. Quando
præceptum orationis urget, ut urget diebus festis,
tum ex præcepto necessaria attentio est. Quarè
reicienda est, ut enormitèr laxa, quorumdam
doctrina qua statuitur, non teneri fideles
audientes Missam die festo attentionem adhibere.
Hac admittit doctrina, Christiani, veluti ani-
mala solum corpus, secus animam Deo subji-
ciunt. Nisi tempore quo præceptum urget assis-
tendi incruento Sacrificio, Christiani elevent in
Deum mentem, quando id præstabit? Et nisi
Deum, & Christi mysteria meditentur, quid
discriminis eos inter & bruta? In cæteris preci-
bus, quas ex devotione fideles recitant, distrac-
tiones non excedunt culpam venialem. Omitti
sine culpa oratio potest; ac recitari mente dis-
tracta sine culpa aliqua nequit. Non teneris alto-
qui Pontificem summum; at posito quod alloqui
eum velis, ea servare debes quæ pontifici Ma-
jestati congruunt. Oratio sine attentione simulacrum
orationis est. Levis tamen est culpa hæc, præsertim
quod raro distractio sit omnino delibe-
rata. Qui enim ex devotione orant, omittunt
orationem, cum ad alia attendere cupiunt.

XII. QUÆST. V. *Quæ sunt actiones externæ
quæ in recitante horas canonicas attentionem interi-
orem impediunt?* RESP. Exteriotem devotio-
nem directe præcipit cap. Dolentes, ut dictum est.

Quarè omnes adfirmant abstinendum esse actio-
nibus externis, dum divinum officium recita-
tur. Difficultas est designare actiones illas, quæ
attentionem interiorem impediunt. Omnes ad-
firmant, scribere, pingere, aliud legere, vel au-
dire, pugnare cum interiore attentione. Qui of-
ficii partem recitant dum se induunt, aut lav-
ant; præcepto attentionis satisfaciunt. Commu-
nior quippè opinio, & probabilior docet ejus-
modi actiones non pugnare cum attentione in-
terna. Sunt enim ejusmodi opera adedò facilia,
& familiaria ut nullam præter habitualement
assuetudinem requirant attentionem. Intellige tamen
de vestitu familiari, & consueto. Nam si sermo
esset de ornatu exquisito, & eleganti, nullo mo-
do impletur præceptum. Nihil nunc dico de
ornatu vano, & artificiosa pompam disposi-
tione: quia ceterum est hæc omnia pugnare cum
elevatione mentis in Deum in oratione recitan-
da necessaria. Loquimur ergo de Christianis, &
Religiosis, qui è lecto furgentes signant se signo
crucis, & induentes se preces recitant. Ipse Ru-
bricæ Missalis Romani præscribit quædam pre-
ces recitandas à Sacerdotibus dum manus lavant,
& factas vestes induunt.

XIII. QUÆST. VI. *Lichamine est inter ma-
nuum lavandis preces recitare?* RESP. Omnia mun-
da mundis, & sanctis sancta. Si Christiani ex
devotionis fervore labores suos manuales, &
corporales Deo offerant, Deumque precantur,
hymnos sacros canant, quis pius hunc morem
improbabit? Si verò Clerici, & Religiosi singu-
lari ritu dicant, qui tempore abundant quo Deo
vacare queant, laudes divinas defatigationibus
corporalibus immiserent, necessitate sublata,
proculdubio peccarent, & proprio statui à ter-
renis curis segregato injuriam afferrent. Cir-
cumstantiæ ergo, & principia spectanda sunt,
undè rationes istæ manant.

XIV. QUÆST. VII. *Satisfacitne præcepto re-
citandi horas canonicas, qui simul Missam de præ-
cepto audit?* RESP. Adfirmat communior opi-
nio. Nihil quippè peculiare habet auditio Missæ
quod cum divini officii recitatione pugnet. Am-
bo verò præcepta eodem conspirant, & eundem
finem spectant, nempe Dei cultum. Nonnè si
Missæ audiatur ex devotione, recitari divinum
officium ex præcepto impositum valet? Auditio
ergo Missæ non pugnat cum recitatione Officii.
Consultius tamen est diverso tempore distincta
implere præcepta.

XV. QUÆST. VIII. *Quid de eo dicendum qui
in choro somno vexatur?* RESP. Certum est illum
non satisfacere qui per notabilem officii partem
dormitet. Qui in choro somno vexatur, recitat
tamen omnes versiculos, & somnum excutere
conatur, licet aliquem versiculum per subpreptionem
omitteret, non esset obligandus ad repeten-
dum officium. Esset enim pondus nimis gra-
ve talis repetitio, & occasionem pareret abstin-
dendi à choro. Qui extra chorum somno vexatur,
in tempus magis opportunum differat recita-
tionem. Qui somno obnoxii sunt, & differunt
recitationem divini officii propè mediam noctem
cum

eum prævisione in præterita experientia fundata
succumbendi somno, lealiter peccant, ut com-
muniter Theologi docent.

XVI. QUÆST. IX. *Necessariene intentio est
recitandi horas canonicas?* RESP. Adfirmant omnes.
Duplex intentio: altera formalis, & expressa,
dum quis hunc elicit actum: volo implere
præceptum recitandi canonicas horas: altera
implicita & virtualis, quæ continetur in ipsa
deliberata voluntate exequendi opus præceptum.
Omnes adfirmant sufficere virtutalem, & implicitam
intentionem. Hæc autem habetur, eo ipso
quod accipias Breviarium ad recitandas dictas
horas. Quarè rejicienda est illorum opinio qui
dicunt non debere repetere officium illum, qui
inciperet recitare officium divinum cum expre-
so animo non satisfaciendi. Qui enim recitat
officium cum expressa voluntate non satisfaciendi,
revera non satisfacit; sicut si debes centum
aureos Paulo, & alios centum eidem dones,
cum expressa voluntate non solvendi debitum,
numquid debitum solveres? Idem dicendum in
casu nostro.

XVII. QUÆST. X. *Satisne sit sola mente absque
exteriore voce, canonicas horas recitare: an Regu-
lares fruuntur privilegio recitandi officium divinum
mentaliter, dum privatim extra chorum illud perfol-
vunt?* RESP. Voce recitandum esse divinum of-
ficium docent omnes, & hoc in pluribus Conciliis,
& cap. Dolentes præceptum est. Aliqui tamen ci-
tati à Leandro defendunt, spectato jure communi,
probabile esse sola mente recitari horas cano-
nicas posse. Quam opinionem non rejicit Leander.
Immo dolet quod à P. Suarez declaratur impro-
babilis: quæ tamen opinio non improbabilis
modò, verùm etiam falsa penitus est, & perniciosa.

XVIII. Ad Regulares quod attinet, respondet
ipse Leander, probabilis esse istos frui privilegio
recitandi mentaliter Breviarium: & pro hac opi-
nione citat Tamburinum, Hurtadum, Joannem
de Cruz.

XIX. Salmanticenses *tratt. 15. cap. 3. pag. 8.
num. 51.* hanc opinionem probabiliorum, nedum
probabilem, reputant, referuntque privilegium
Leonis X. confirmatumque ajunt à S. Pio V. &
concludunt Regulares posse ipsa vi istius privi-
legii mentaliter officium perolvere.

XX. Hæc opinio falsa est mihi, commentitio
privilegio nixa. Dixi privilegium istud commentitium
esse in sensu allegato ab auctoribus citatis.
Quoniam, ut Pejerinus ipse, qui refert hoc privi-
legium, testatur, Pontifex concedit dumtaxat ut
fratres scrupulosi valeant aliqua, quæ secretò in
choro recitantur mentaliter recitare, adjecta con-
ditione, si majorem experiant devotionem. Vide
Tom. 2. in Decal. lib. 2. diss. 2. cap. 9. §. 5. ubi
plura alia privilegia relata à Salmanticensibus re-
felluntur.

XXI. QUÆST. XI. *Peccantne letaliter qui uni-
cam ex minimis horis omittit?* RESP. Negant
plures, quorum opinio falsa mihi est, & contra-
riam docent communiter Theologi. Disputant
aliqui, num peccarent mortalitèr qui omitterent
Tom. 1.

aut dimidiam, aut tertiam horæ, puta Sextæ
aut Nonæ, partem: & quisque pro arbitrio ad-
firmat, & negat. Quasiincuria istæ superflua
sunt. Quis enim, nisi amens sit, recitabit dimi-
diam horæ canonicæ, puta, Primæ, vel Nonæ,
& aliam dimidiam, vel tertiam partem omittet?
Caramel defendit non peccare mortalitèr eum,
qui unum nocturnum omittit in Martino cum
Laudibus. Hanc opinionem ut manifestè fallam
improbant communiter Theologi. Unius quippè
nocturni omisio gravis est. Leander, Sanchez,
Diana docent non peccare mortalitèr eum, qui
in Matutinis feriæ, aut simplicis officii alicujus
Sancti omittit voluntariè tres lectiones cum
tribus responsoriis, quia hæc est materia parva.
Franciscus Pellizarius defendit non peccare gra-
viter qui omitteret Vesperas Sabbati sancti. Omnes
istas opiniones Theologi graviores rejiciunt
ut falsas.

XXII. QUÆST. XII. *Peccantne mortalitèr, qui
brevius, loco longiori, officium recitant?* RESP. Ca-
ramel, Antonius à Spiritu Sancto, Leander,
Vazquez, Azorius, Salmanticenses, & alii de-
fendunt, non peccare mortalitèr illos, qui sine
causa, & ex sola cupiditate sese celeritèr expedi-
endi, permutant divinum officium ad libitum,
seliguntque brevius loco longioris, puta de sancto
cum sit de feria, vel de Dominicâ.

XXIII. Recentior opinio falsa est, & nisi me
fallunt omnia, continetur in hæc damnata thesi ab
Alex. VII. *In die Palmorum recitans officium pascha-
le satisfacit præcepto.* Non solum urget præceptum
recitandi divinum officium, sed etiam præceptum
adest illud recitandi juxta formam ab Ecclesia
præscriptam. Reponunt laudati juniores, S. Pium
V. non imposuisse præceptum, sed exhortationem
tantum præscriptis; vel præceptum esse in re. Levi-
sime res dicenda est, quæ ritum recitandi di-
vinas laudes moderatur? Præceptum est, quidem
in re gravi.

XXIV. Damnatae culpæ gravis eum, qui
bona fide recitavit officium existimans revera
illud esse talis diei officium, si nollet illud re-
petere? Non auderem asserere hunc nolentem
repetere aliud ejusmodi diei officium reum esse
peccati mortalis. Ego tamen repeterem. Qui ex
errore omittit officium duplex, & supra, de-
bent primo die vacuo illud recitare, si privatim
recitant extra chorum; secus qui recitant in
choro. In praxi quisque videat quid ordini con-
gruat, quid à consuetudine magis distet. Qui ho-
diè recitat divinum officium ex errore recitan-
dum crastina die, debet crastina die illud re-
citare, quia error privatus non debet pervertere
ordinem præscriptum ab Ecclesia. Qui omittit
totum officium, unicum non plura peccata com-
mittit.

XXV. QUÆST. XIII. *Quæ continuatio, &
ordo servari debent in recitandis canonicis horis?*
RESP. Salmanticenses defendunt, nunquam gra-
viter peccare eum, qui intra naturalem diem
recitat divinum officium, etiam si maxima con-
tingat interruptio, etiam si interruptio fiat in me-
dio unius psalmi, unius lectionis. Manè incipit
K 3 10

pondent aliis mysteriis, cæcos vero restituere; restitutor correspondens recitationi omisit vix occurreret, & in nihil occideret. Quare omnibus æqua lance liberatis hæc secunda opinio probabilior est.

X. QUÆST. VIII. *Qui unum officium pro alio recitat, tenetur ad restitutionem?* RESP. Qui unum officium pro altero voluntarie recitat, puta de Sancto cum sit de feria, non implet præceptum, quia præceptum istud implendum est juxta formam præscriptam ab Ecclesia. Porro qui præceptum non implet, restitutioni obnoxius est. Opposita opinio includitur meo facile judicio in propositione damnata, qua dicebatur unum officium pro alio valere.

XI. QUÆST. IX. *Cuiam restitutioni fieri debet, fabricæ, an pauperibus?* RESP. Responsio patet ex constitutione Piana præcipiente Beneficiarios debere hos fructus injuste perceptos vel in fabricam ipsorum beneficiorum, vel in pauperum elemosinas erogare. In libertate itaque est Beneficiarii omittere officium, fructus injuste perceptos vel fabricæ, vel pauperibus restituere. Nominè fabricæ veniunt, vel domus, agri, redditus beneficii, vel Ecclesia ipsa instauranda; non verò templa alterius beneficii. De pauperibus nihil decernit constitutio. Ratio tamen naturalis dicit ut pauperes loci præferantur pauperibus extraneis. Spelandæ tamen sunt circumstantiæ majoris paupertatis. Si Beneficiarius, qui restituere debet, revera pauper sit, sibi ut pauperi, fide bona, partem aliquam fructuum potest applicare. In hoc tamen negotio consulere Beneficiarius debet virum piæ, & prudentem, quia avara cupiditas omnibus infusa facile effingit paupertatem ubi non est. Debet quoque Beneficiarius partem dumtaxat, pro majori, vel minori paupertate, fructuum sibi ut revera pauperi applicare, non ut ditior, vel commodior evadat, sed tantum ut suæ paupertati succurrat; alioquin se ipsum decipit. Falsa mihi est sententia eorum, qui docent posse Beneficiarium hunc applicare fructus restituendos ad sorores, ad fratres, ad matrem, non solum si sint mendici, sed etiam si necessarii ad decemiam personæ, vel status careant. Hæc doctrina admissa vix dabitur casus, in quo aut fabricæ beneficiorum, aut pauperes aliquid percipiant: decemiam enim matris, sororum, & fratrum vix confinia admittunt. Docent insuper Theologi, ejusmodi fructus erogari posse in suffragium mortuorum. Ego dico erogandos esse fructus pauperibus hac conditione, ut isti preces pro animabus Purgatorii fundant. Hoc pacto securius lex servatur.

XII. Disputant nonnulli num Beneficiarius possit retinere fructus sibi à pauperibus donatos, antequam illidem tales fructus contulerit? Promissa Beneficiarius fructus restituendos huic, aut illi pauperi: antequam fructus pauperes accipiant, eisdem Beneficiario donant. Si donatio fiat ante fructuum traditionem, non audent licitam asserere retentionem; si verò fiat post traditionem fructuum, tum validam aliqui

asserunt. Hæc sunt quæstiones antiquis Patribus incognitæ. Si pauperes revera tales sunt, quomodo donare valent subsidium, quo ipsi indigent? Quæstio hæc futitilis est.

XIII. QUÆST. X. *Fructuum restitutio suppleret potest elemosinis factis à Beneficiario antequam omittit preces canonicas?* RESP. Adfirmat Leander, & pro hac via opinio citat Suarez, Bellazarium, Pasqualigum, Laymanum, Bulemannum. Hæc opinio continetur in hac thesi damnata ab Alex. VII. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque elemosinas, quas Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.* P. Viva in commentariis in hanc propositionem n. 9. defendere nititur P. Suarez doctrinam à thesi præscripta. Quam felici eventu id præster, aliorum est iudicium. Plura ibidem docet P. Viva, que mihi laxa videntur, quia de medio tollunt constitutionis Lateranensis, & S. Pii V. præceptum. *Lege Tom. 2. in Decal. lib. 2. cap. 8. q. 16. n. 26.* Beneficiarius, qui nullo habito respectu ad restitutionis sui debitum elemosinas elargitur, liberaliter donat. Liberali autem & gratuita donatione non solvit id quod ex iustitia debetur.

XIV. QUÆST. XI. *Pensionarius tenetur fructus pensionis restituere pro rata, si officium recitare omittat?* RESP. Adfirmant omnes. Si Beneficiarius prætermittat solvere pensionem, debet Pensionarius illum urgere ut solvat, non ut fructus istos sibi retineat, cum officium omittit, sed ut creditoribus, nempe pauperibus, vel beneficii fabricæ erogat. Nec Beneficiarius negare absolute valet. Pensionario non recitanti solutionem pensionis: quoniam Beneficiarius debitor, non iudex est.

CAPUT VIII.

De attentione, intentione, voce, tempore, & loco servando in recitatione canonicis horis.

I. QUÆST. I. *Quæ attentio requiratur ad recitationem divini officii?* RESP. Duplex attentio, exterior, & interior. Exterior præscripta est cap. Dolentem. De interiore Theologi in utramque partem disputant. Negant Diana, Machadus, Tamburinus, Concinius, Cardinalis de Lugo, Gobat, & alii multi, quos citat P. Lacroix. Adfirmantem sententiam defendunt Cajetanus, Navarrus, Vazquez, Valentia, Suarez, Gener, Van-Roy, Henricus à S. Ignatio, Natalis ab Alexandro, Antoine, & alii plurimi.

II. Salmanticenses referunt utramque sententiam, contenduntque Theologos utriusque sententiæ idem sentire. Triplicem distinguunt attentionem: 1. qua quis attendit ad verba; 2. meditatur verborum sensum; 3. Deum spectat, & est omnium perfectissima, quia mentem Deo conjungit. Unam ex his tribus sufficere fatentur omnes. Loco principii constituunt Theologi isti, distractionem voluntariam non opponi attentioni verborum, quæ attentio sufficit ad debitam recitationem. Sola quippe voluntas, qua quis

deliberat se expressè non attendere ad verba, retractat priorem attentionem. Contendunt mentem humanam posse simul ad diversa disparata attendere, & idem per voluntarias distractiones non interrumpi priorem attentionem. Eo solum in casu ajunt interrumpi, & retractari priorem attentionem ad verba, cum quis dicit intra se: Nolo attendere; vel per actus exteriores fabulandi, scribendi, legendi, &c. re ipsa attentionem virtuales interrumpat.

III. Hæc doctrina, qua asseritur per voluntarias distractiones non interrumpi attentionem virtuales, quam ipsi admittunt, mihi falsa est. Qui enim animo deliberato aliorum mentem distrahit, quæcumque attentionem, & formalem, & virtuales interrumpit. Vanissimum commentum est, quod loco principii constituunt ad verfarium, nempe humanam mentem posse eodem tempore simul, & deliberatè contraria, & disparata meditari. Et quoniam experientiam nobis opponunt, ad hæc canoniam revoco. Applicata sero & deliberato animo mentem ad aliquam quæstionem, aut negotium, dum psalmos recitas, & continuò experieris linguam balbutire, mentem vim pati, oculos revolvi, & temetipsum astantibus veluti alio abreptum præberi. Quando distractiones patimur involuntarias, intellectus noster occultissimè inclinatio, & naturali quodam pondere in illa rapitur objecta in quæ magis propendit, & cum nullis tunc pugnet actus contrariis, idem lingua verba abique impedimento pronuntiat. Meditetur quæstiones, negotiumque disparatum, continuò vel exterius in vultu appareat interna pugna. Evidens igitur, & ipsa experientia competum, non posse hominem eodem momento, deliberato animo contraria meditari.

IV. Ex his inferret, Salmanticensium sententiam falsam, & laxam esse; illam nihilominus transcripsit, & suæ *Medullæ recentis* inseruit eorumdem Salmanticensium Compilator novissimus.

V. Ad propositam quæstionem itaque respondeo, dari præceptum recitandi horas canonicas cum attentione interna. Quod præceptum duo includit: propositum attendendi, & quod hoc propositum non revocet vel contrario actu, vel voluntaria distractione, vel actione externa, quæ natura sua alio mentem rapiat. Hanc sententiam defendunt communiter graviores Theologi. Ilorum plures contendunt, hanc interiore attentionem ab Ecclesia præceptam esse. Valeat necne Ecclesia actus interiores præcipere, ab hoc nunc superledeo: illud mihi verosimilius videtur quod in hac materia non præcepit saltem directè hanc interiore attentionem: aliud quæ ab humano præcepto positivo hæc obligatio recitandi attentè, & devotè divinum officium proficitur. Dico itaque lege naturalis, & divina hanc intentionem præscriptam esse. Et hoc ex Scripturis sanctis eruitur. S. Paulus 1. Cor. 14. inquit: *Qui loquitur lingua, orat, ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat; mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiri-*

tu, & psallam & mente. Christus Dominus Matthæ 15. increpat Phariseos. Hypocrite, bene propheta vit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est à me. Rursus Joannes cap. 4. Viri adoratores adorabant Patrem in spiritu, & veritate: nam & Pater tales querit. Patrum testimonia, & ne sim longus, prætereò.

VII. Rationum momenta obvia sunt. Oratio est actus virtutis Religionis: quilibet autem virtutis actus debitis peragi circumstantiis debet. Poçilissima autem circumstantia, quæ comitari orationem debet, attentio est. Virtus Religionis, cujus actus oratio est, Deum spectat tamquam finem, cui cultum suum offert. Cultus iste, seu adoratio Deo exhibita fieri in spiritu & veritate debet: alioquin si solo corpore fiet, hypocritis, & larva adorationis efficit. Quid quod ipsa oratio defuitur *mentis elevatio in Deum, & petitio eorum quibus indigemus?* Hæc autem præstari vigi mentis elevatione nequeunt. Accedit quod secundum omnes necessaria est intentio saltem virtualis orandi. Hæc virtualis intentio consistere abque saltem virtuali attentione nequit. Tum quippe defuit etiam virtualiter consistere, cum homo sciens, & advertens se de alio cogitare, & non attendere ad id quod pronuntiat, negligit ad se mentem revocare. Hoc enim in statu re ipsa vult non orare, sed more meruli, & pitiaci, vel piæ verborum sonitum edere, non humano modo Deum honorare.

VIII. Attentionem virtuales ad precum verba sufficere dictum est. Hæc virtualis attentio, quæ fructus est primi propositi, quo constitimus nos applicare animum velis ad ea, quæ oraturi sumus, tandià perseverat, tandià de libera electione non retractat. Hæc autem retractatio duobus modis fieri potest. Primum si solvens orarum pensum, alio in negotio occuperis, quod natura sua adverteat attentam orationem, ut si pingas, scribas, legas, quidvis simile agas. Si enim brevi tempore te induas, laves, aliqua objecta aspicias, præceptum attentè orandi non violas, dummodo hæc obiter peragas. Secundo retractat prior intentio attendendi, dum quis orans advertit se ad alia distrahendum esse, nec coeret animum suum, vel voluntariè persistit in distractione. Nec requiritur ut dicat, *nolo attendere*, aut contendunt Salmanticenses; sed fat est ut re ipsa advertens, & volens distractus perseveret.

IX. Plura advertatili congerere solent, ut evincant orationem sine attentione consistere, & voluntarias distractiones non obitare quin impleatur præceptum orandi. Verum hæc omnia fuscè labefactavi *tom. 2. in Decal. lib. 2. diff. 2. c. 9. §. 1.* Eadem nunc brevitatibus studio prætereò. Ad eod enim laxa sunt, ut lectore solo lumine naturali persulso eadem detestetur. Audi, quæ scribit *1788. §. num. 821. P. Gobat. Pro-*

recitare unum psalmum, in psalmi medietate, vel lectionis, negotium suscipis; ad meridiem, vel ad vespertas refumis medietatem alteram psalmi, vel lectionis: si absque causa id facis, peccas venialiter, nunquam vero mortaliter, inquit laudati Patres, & pro hac opinione citant Leandrum, Bonaciam, Lessium, Dianam, Laymanum, & alios. Hæc opinio mihi non probatur, quia tollit orationis continuitatem, & maximam redolet deformitatem. Quare graviores Theologi hanc adeo enormem interruptionem gravis culpæ damnant. Verum in praxi vix hæc contingit. Quis enim psalmum, quem manè recitavit, conjungit cum psalmo sub Solis occasu recitando, aut medietatem unius lectionis recitatæ manè, cum altera medietate serò recitanda? Levis interruptio absque causa venialis, cum causa nulla culpa est.

XXVI. Ordo autem servandus est ut primò Matutinum, & Laudes, deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespere, & Completorium recitentur. Hunc ordinem non cadere sub præcepto, docet communis sententia; ita ut qui recitaret Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vespertas, Completorium ante Matutinum non peccaret mortaliter, sed tantum venialiter, ablata iusta causa. Si enim iusta causa addit, nulla patitur culpa. Qui tamen ex consuetudine hunc perturbaret ordinem, vix excusari posset à contemptu ordinis præscripti ab Ecclesia. Quare non probo opinionem Salmanticensium iniquientium, nunquam ordinis istius perturbationem pertingere ad culpam mortalem. Nunquam contingit mortalis, quia vix ac ne vix quidem in praxi occurrit hæc habitualis perturbatio. Quis enim adeo stupidus est ut velit sine causa ex consuetudine hunc ordinem pervertere? In choro hæc perturbatio nimis esset deformis, & scandalum ingereret: & si frequenter hoc fieret, non excusarem à gravi culpa.

XXVII. QUÆST. XIV. Quo tempore recitandæ sunt hora canonicæ? RESP. Singulis diebus recitandum est totum officium. Dies incipit ex consuetudine post horam vespertarum diei antecedentis pro recitando Matutino cum Laudibus diei subsequenter. Tempus autem recitandi Primam, & cæteras horas initium ducit à puncto mediæ noctis antecedentis diei, & desinit in puncto mediæ noctis diei sequentis. Aliqui defendunt licitum recitare post horam vespertinam, sicut Matutinum cum Laudibus, ita cæteras omnes horas diei sequentis. Sed hæc opinio falsa videtur, quia ex laudabili consuetudine Matutinum tantum cum Laudibus citata hora licet recitatur. Cæteræ autem horæ recitari debent sequenti die. Qui nimum aut anticipat, aut postponit absque causa horas canonicas, venialiter peccat; minus tamen malum est anticipare quam postponere. Iusta causa anticipandi est publica lectio, concio, studium, periculum superveniens occupationis; labor manuum, & cætera id genus: & tunc nulla culpa patitur, ne venialis quidem.

XXVIII. Leander cum aliis junioribus docet,

implere præceptum qui paulò ante mediàm noctem diei sequentis incipit recitare, & deinde persequitur persolvere totum officium diei præcedentis; sed hæc opinio manifestè falsa mihi est. Officium enim est penitum diei. Qui autem paulò ante mediàm noctem diei sequentis incipit recitare, maximam officii partem recitat elapso jam die. Ergo diurnum præceptum non implet. Caramel docet hanc opinionem: *Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsentis, & crastino*: quam thesism damnavit Alexander VII.

XXIX. QUÆST. XV. Qui celebrat Missam ante recitandum Matutinum peccat mortaliter? RES. Adfirmantem opinionem defendunt Gabriel, S. Antoninus, Ledesma, Tabiena, Navarrus, Zannardus. His accedit P. Antoine. Sententia negans mihi probabilior est, & vera. Nam præceptum Missæ, & præceptum officii duo sunt disparata præcepta. Non peccat mortaliter qui ordinem horarum pervertit; & tamen major est ordo inter horas canonicas ipsas, quam fit inter officium divinum, & Missam. Tandem non celebrata Missa absque culpa recitatur Breviarium. Ergo Missam inter- & Breviarium talis connexio non est, ut mortaliter peccet qui hunc ordinem pervertit.

XXX. Consuetudo, quam adversarii opponunt, non obligat sub gravi. Utrique Rubricæ præscribunt recitandum Matutinum ante Missam. At non propterea infertur violationem hujus ordinis esse lethalem. Omnes Rubricæ conjunctim acceptæ, quæ formam ritus præscribunt, obligant utrique sub gravi; minime tamen divisim acceptæ singula. Numquid aliæ Rubricæ sive Breviarii, sive Missalis, totidem sunt præcepta quæ sub letali obligent? Nequaquam. Perturbatio ergo hujus, aut illius Rubricæ divisim venialis, secus mortalis, culpa est. Major deformitas esset, si ante Matutinum Missa choralis celebraretur. Si tamen scandalum absit, neque hic mortale crimen agnosco. Cavendum tamen à consuetudine transgrediendi leges quascunque, etiam illas, quæ positas, & pios ritus spectant: quia continuata violatio contemptum præfert. Non sunt humana præcepta multiplicanda, immò quoad fieri jure potest coercenda præsertim à Superioribus. At neque fovenda est tepidorum desidia, & negligentia.

XXXI. Privata recitationi quicumque locus opportunus est, dicente Psalmista: *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino*. Scilicet tamen locus est à rumore, & strepitu diligitus, ut occasio distractionum vitetur. Locus publicæ recitationi destinatus est Ecclesia, seu chorus, vel Sacristia Ecclesiæ conjuncta.

CAPUT IX.

De causis excusantibus à recitandis horis Canonicis.

I. Plures sunt cause excusantes ab officio recitando, ut impotentia, infirmitas, repentina & continua occupatio gravis, idque genus similia. Plures has causas plus æquo amplificantur.

II. QUÆST. I. Qui solus nequit, cum socio verò potest, tenetur socium adhibere ut persolvere horas queat? RESP. Quæstio intelligitur cum haberi socius commodè potest. Nam si opus esset soluto pretio socium perquirere, verosimilius est neminem cum tanto onere obligari. Optimè id ageret, si recitans dives esset: adjuvaret quippè pauperem clericum, & ambo Deum laudarent. Laymanus, Filiucius, Lessius, Villalobosius, & alii distinguunt. Si sanus adhibeas socium, adhibere quoque eundem debes, dum incommodoolorum, aliòve impedimento labores; secus si sanus sine socio recitabas. Leander, Joannes Sanchez, Diana absolute negant adhibendum socium esse. Vera sententia adfirmat. Quia præceptum Ecclesiæ meliori quo fieri modo potest, implendum est. Ergo qui socium habere commodè potest, adhibere eundem debet. Cæcus non astringitur memoriæ officium mandare ut recitare illud queat. Si verò cæcus, aut alii Breviario carentes memoriter officium teneant, recitare illud tenentur. Heinc si officium de communi cæci, vel alii impedimento ligati memoriter sciunt, cum obtinet officium de feria, aut proprium alicujus Sancti, illud recitare debent. Isti tamen ut angustias declinent, commutationem in officium B. Virginis à Superiore implorare solent. Cæcus habens præbendam asistere choro astringitur, & ibidem recitare horas quoad potest.

III. Qui Breviario caret citra culpam, excusatur à recitatione; si tamen memoriter horas sciat, eandem recitare debet. Qui propria culpa Breviario se privat, ut impotens fiat ad pensum horarum solvendum, non solum peccat graviter ea actione qua Breviario se spoliavit, sed peccat quoad in prava deliberatione persistit non recitandi. Continuo verò ac voluntatem mutat, & poenitet prioris actionis, tunc peccata desinit, & à recitatione excusatur, eo quod impotens sit ad recitandum. Qui beneficium obtinuit antequam sciret officium recitare, peccata obtinendo, & sedulo addicere modum officii recitandi astringitur.

IV. QUÆST. II. Quæ infirmitas excusatur à recitandis horis? RESP. Regula certa & præcisè designari nequit. Præcepta Ecclesiæ, sicut & evangelica, præcepta sunt charitatis, quatenus omnia charitatem promonent: quare non obligant cum propria sanitatis gravi detrimento. Egrotus decumbens benigne tractandus est. Qui pluribus diebus febrem passus est, congruo temporis intervallo ab officio eximitur. Alique nimis laxè hoc de argumento loquuntur. Docent non peccare eos, qui fabulas legunt, vel histo-

rias, vel confamulantur cum amicis, etiam si omitant officium, dum laborant febricitant: quia, inquit, fabularum lectio, confabulationes cum amicis animum recreant, recitatio officii affligit spiritum. Ad tollendas dubitationes, & perplexitates à Superiore petenda dispensatio est.

V. QUÆST. III. Quæ occupatio excusatur ab officio recitando? RESP. Occupatio quæ differt nequit, quæque in bonum spirituale proximi cedit, excusatur ab horis canonicis. Leander excusatur ab officio dicendo eos, qui habituri sunt publicam lectionem ad cathedram, aut lauream aquirendam. Hæc opinio absolute falsa est mihi. Accidere aliquando exemptionis casum posse non inficior; at perquam raro id evenit. Laxiora docet Leander de Concionatoribus quotidianis tempore Quadragesimæ, quos omnes, etiam illos, qui non ex obedientia, sed voluntariè, & ex mercede concionantur, excusatur ab Officio Divino recitando. Audi ejusdem verba: *Respondet etiam probabiliter, quod etiam Concionator quotidianus, qui solum voluntariè, aut ex mercede concionatur quotidie in Quadragesima, excusatur ab horis quotidianis dicendis, si commodè illas recitare non possit*. . . Et certè si hæc ipsa sententia non est probabilis, ac in praxi tuta; & sic, ut Prædicatoribus quadragesimalibus, ut millies illis. Hactenus Leander inter Probabilitates benignissimus. Verum vix, & millies vix Casuistis illis qui talia scribere audent. Qui voluntariè, & ex mercede concionatur quotidie, exemptus à recitandis Canonicis Horis est? Quis audire hæc absque scandalo valet? Si præceptum orationis frequentissimè urget, quandonam fortis obligat quam cum ministerium apostolicum exercetur? Et alias etiam per id tempus persolvi posse hoc debitum piorum omnium Concionatorum experientia contraria evincit.

VI. Opera pia voluntariè suscepta absque urgente necessitate non excusant ab officio. Qui prævidet futurum impedimentum, tenetur anticipare officium, quidquid in oppositum dicant aliqui.

VII. QUÆST. IV. Qui non potest majorem, tenentur recitare minorem officii partem? RESP. Leander à SS. Sacram. tract. 8. diff. 5. quæst. 52. opinionem negantem non modo probabilem, sed probabiliorem esse defendit. Eandem defendit P. Thomas Tamburinus lib. 2. in Decal. cap. 5. §. 8. num. 3. & citat pro eadem Azorium, Castropalaum, Sanchez, Filiucium, & multos alios allegat Leander. Opinio hæc damnata fuit ab Innocentio XI. Illius falsitas manifestata est. Officium enim divinum totum quoddam morale est, septem constans partibus, quarum quælibet totum quoddam peculiare constituit. Quælibet enim ex septem horis integram, perfectamque orationem perficit. Qui non potest solvere integrum debitum, puta centum, potest verò solvere viginti, nunquid solvere viginti non tenetur? *Majore pars*, inquit, *trahit ad se minorem*: accessorium sequitur principale. Ineptè morum decisionibus ejusmodi axiomata ac-

commodantur. Quando res individue sunt, accessorium sequitur principale, secus quando dividi, & separari valent. Aliud axioma locum habet in calculis, quorum major pars rem definit, secus in aliis dividi materis, ut ex propositione damnata constat.

VIII. Qui non potest mediam partem officii recitare, potest vero alteram, ad hanc tenetur, quidquid dicant Leander, Castropalaus, Diana, & alii. Qui caret Breviario, habet vero diurnum, tenetur psalmos Maturini recitare, quamvis pro opinione negante Leander *quod* 60. citet Pellizarium, Tamburinum, Filiucium, Dianam, & alios.

IX. QUÆST. V. *Quis dispensare ab officio recitando valet?* RESP. Summus Pontifex, utpote supremus legum custos, & juris Ecclesiastici conditor dispensare ex justa causa in universa Ecclesia valet. Episcopi quoque in propria Diocesi dispensare non in perpetuum, sed pro circumstantiarum varietate, iuxta occurrente causa, possunt. Similiter Prælati regulares dispensare ad tempus cum suis Religiosis valet iuxta urgente causa.

CAPUT V.

De Obligatione Canonorum frequentandi chorum, ut quotidianas distributiones lucrentur: & de causis excusantibus eos à chori frequentia.

I. QUÆST. I. *Peccatne letaliter Canonici, seu Præbendati, qui legitima sublata causa à choro abest?* RESP. Adfirmat communiter Theologi, idque colligunt ex *Concil. Trid. sess. 24. cap. 12.* Arctiori enim vinculo istam quam Regulares choro additum sunt. Quare Tamburinus non excusat à choro Canonicos, si duo tantum essent, sicut excusat Regulares. Peccant quoque Canonici absentes à choro animo cedendi distributionibus debitas tempore quo absunt, quia præbendati non solum frequentare chorum astringuntur ob distributiones tanquam mercede conducti, sed in primis ob primariam beneficii institutionem. Et hanc sententiam defendunt graviores Theologi Suarez, Vazquez, Salmanticenses, atque Leander. An vero mortaliter peccat Canonici, qui ultra sue vacationis tempus semel aut bis, vel unico die sine justa causa à choro abest, definire non audeo: quia absque evidenti ratione questiones de peccato mortali dirimende non sunt.

II. QUÆST. II. *Teneantne Canonici psallere, & cantare in choro, ita ut non satisficiant sola presentia, vel submissa voce privatim recitantes?* RESP. Non tenentur Canonici canere cantu quem figuratum vocant, sed astringuntur psallere, & cantare iuxta consuetum propriæ Ecclesiæ ritum.

III. Salmanticenses docent consuetudine investa maxime in Hispania Canonicos, seu Beneficiarios non astringi per se in choro canere, vel psallere; sed suo muneri satisfacere, & distributiones lucrari assistendo, onere cantandi relicto

Ministris, & Capellanis. Allegant etiam Suarez, sed falso.

IV. Hæc opinio falsa mihi est, & improbat non modo à gravioribus Theologis: verum etiam à pluribus Conciliis. S. Carolus Borromeus 2. *p. tit. 38.* Concilium Burdigalense an. 1583. Concilium Turonense eodem anno, Concilium Mediolanense IV. *part. 2. cap. 13.* Concilium Basileense *sess. 21.* Concilium provinciale Florentinum anno 1573. jubent ut Canonici, & Præbendati psallant in choro iuxta ritum prescriptum ab Ecclesia. Non ergo sola presentia satisficiunt Canonici, sed vocali psalmodia, & cantu. Canunt, inquit, per mansionarios, & Capellanos. At onus frequentandi chorum, & perolvendi Divinum Officium Canonicos primum tangit, & afficit. Sicut per alios illorum residentia, & presentia suppleri nequit, ita neque debitum recitandi in choro officium simul clara, & elata voce.

V. Confirmat sententiam nostram summus Pontifex BENEDICTUS XIV. qui in sua const. *Cum semper*, quæ extat in Bullario tom. 1. num. 103. pag. 366. hæc §. 24. prescribit, Equidem scio in aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut le minus suum fatis implere contentand, dum choro presentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentes Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusmodi opinionis confirmationem adduci ab illis solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam præsentia Ecclesiarum suarum privilegia. At quum Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 12.* loquens de Dignitatibus, & Canonicis, qui choro interesse debent, unum ex eorum officis esse dicat, in choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare; quumque pauca omnino sint Capitula in quibus e modo à Canonicis in choro assisitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quam insuper opinio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita, examinata sit, quin statim explora fuerit, & improbat, quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis, & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus nostræ urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiat à pluribus Conciliis provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis, & confirmatis; nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius, vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in choro assisitentiam absque divinæ psalmodiæ cantu.

Verum, nisi illis præstò sit apostolicum, non presumpsum, vel abrogatum, vel legitimum,

,, ac

ac vigens privilegium, sive indultum; jure ac merito verendum est ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, venerabiles Fratres, hæc omnia iuste aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi sit; si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proximè spectat, abusus, & corruptelas, quas arguendo, & increpando evellere debebamus, dissimulatio, ne ac silentio nostro fovisse, & confirmasse inveniamur, &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 19. Augusti 1744.

VI. Proiectæ, ac desperatæ conscientie forent Canonici illi qui in tanta luce cæcutescentes, & tam luculentis documentis aures occultantes in depravata corruptela perseverant. Oppositæ consuetudinis larvam explodit Pontifex summus Concilii Tridentini allegata auctoritate. Addit sacram Congregationem Concilii Romæ erectam putidag consuetudinem hanc toties improbase, quoties eidem fuit proposita. Quo se nunc recipient Canonici, & Præbendati?

VII. Pontifex, inquit, rem non definit. Concludit enim: *Jure, ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant.* Verendum, inquit, Pontifex, non definendum. An denudò definiendum quod toties à pluribus Conciliis definitum Pontifex declarat? An non declarat Pontifex, & Concilii Congregationem, & plura Concilia Provincialia à S. Sede confirmata laxam opinionem, & pravam corruptelam improbasset? Sola ne Vaticana fulmina depriment pernicium cervicis? Nisi hæc tela jugulum petant, rationibus tametsi luculentissimis haud quaquàm acquiescunt nonnulli, qui verba cavillantur, non spiritum apostolicarum constitutionum serio, ac docili animo meditantur.

VIII. Rursus ergo audiant BENEDICTUM XIV. qui altero suo diplomate dato ad Patriarcham Daniælem Delphinum Aquilejensem, cujus initium est: *Dilecte Filius. Præclara decora*, confirmat quæ dixit in laudata constitutione, & omnem ad effugium rimam occludit, *Porro nolunus inter tot, tantaque privilegia eidem Capitulo, & Canonicis concessa, numerandum esse illud quod, quemadmodum Tibi, æque ac Nobis notum est, antiqua traditione contra sacrarum Canonum sanctiones, ac nostram præsertim constitutionem, cujus initium est, Cum super oblatas, invehit ab ipsis Canonici, non modo contentidit, sed etiam servatur, intercessendi dumtaxat choro, & cum cæteris Mansionariis, Capellanis, Acolytis, & Clericis canentibus, psallentibusve assistendi, nunquam verò cum illis canendi, psallendive; etsi nonnullis eorumdem esse accepimus qui aliter sentientes à conscientie angoribus agitantur ex eo quod ea propter se non fecisse fructus suos existunt. Itaque à Te, dilecte*

Fili noster, poscimus, & flagitamus, ut non solum hujusmodi ABUSUM, ET CORRUP-TELAM ab Ecclesiastica disciplina absonam, & canonicis ordinationibus, ac nostre quoque constitutioni contrariam penitus evellere, & eradicare admittaris; verum etiam ipsos suaviter, fortiterque admones, & hortaris ut impolitum ea quæ decet, ac tenentur, reverentia, choro intersint, assistantque, nec non pari pietate, attentione, ac vigilantia omnino canent, vel psallere cum cæteris student, & contentant. Deinde iisdem edicas, & notum facias, Nos, quemadmodum per hæc nostras in forma Brevis litteras Tibi declaramus, & injungimus, decetere, atque statueri, sicut in eadem constitutione nostra innumis, ipsos, suoque successores Canonicos, choro quidem intererentes, assistentetque, minime verò cæcutescentes, psallentetve, NULO PACTO ex prebendis, & distributionibus facere fructus suos, atque adeo RESTITUTIONI obnoxios esse, ac fore. Verum cum is qui hæc super re conscientie stimulis ad al Te confugiunt, benignè indulgentes, Tibi facultatem tribuimus, & impertimur, ut sive per Te ipsum, sive per alios à Te deputandos, unumquique Canonicus, qui se in canendo, psallendove in choro cum aliis descisse animadvertit (cum dummodo ptonitrat se deinceps omnino curatum ut in choro, & presens assisat, & cum aliis canat, psallat) absolute à culpa, & ab omnibus fructibus indebitè perceptis dispensationem obtineat, re possit, & valeat. Cæterum volumus, & mandamus ut nulli eorumdem Canonicorum, qui licet presens in choro assisat, tamen minime canat, psallat, suffragentur hujusmodi indulta, ac privilegia, quæ unicuique moderatè, & pro temporore existentis Canonico, ad tuorum meritorum intuitum per easdem præsentis litteras concedimus, & largimur. Cæterum Te, dilecte Fili noster, rogamus, & in Domino hortamur, ut illis studijs quibus Nos supplicatibus tuis inclinati, eisdem Canonicis novis apostolicis benignitatis, auctoritatisque privilegij auxilium, nostris, tuisque rationibus Pastorum Principi Jesu Christo æternò jugiter reddendis, satisfaciendum curares; & abusu, & corruptela hujusmodi penitus sublata, divinum cultum per diving statumodiæ cantum promovere, & augere facias, ut non minus ipsi Canonici quam Nos ipsi vicem æternam mercedem à bonorum omnium largitore Deo consequi mereamur. Interim cælestis præsidij auspiciem, & studiosam nostræ ad Tibi gratificandum voluntatis pignus esse cupimus Apostolicam benedictionem, quam Tibi, dilecte Fili noster, & iisdem Canonici peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub anno, lo Picatoris die 19. Januarii 1748. Pontificatus nostri anno octavo.

IX. Si Pontifex in priori Constitutione dixit verendum est, in hoc postremo diplomate pronuntiat nullo pacto facere fructus suos, & Canonicos

nico refutationi obnoxio declarat. Non modo rationibus, & Conciliis, & Pontificis auctoritati, sed ipsi communi sensui repugnat opposita opinio. Pii fideles, christiani Principes, bona, pingueque reditus Ecclesis donarunt, ut Ecclesiasticis à mundanis curis segregati, Deum inter, & populum intercessores, & advocati constituti, divinas celebrent laudes, Deumque placibilem populo reddant. Quid? Ideo ne fideles reditus Ecclesis ditarunt, & quidem uberius, ut domini Præbendati, & Canonici status, truncos, stipitesque in choro sese exhibeant? Hæc, inquit citati auctores, non indecentiam sapiunt, sed decorem, atque splendorem præferunt: quoniam Canonici, & Dignitates propria presentia, & muris labiis Ecclesiam ornant, decorantque, præsertim in celebrioribus Basilicis: Capellani vero, & Mansionarii psallunt, & canunt. Decedunt dominos Canonicos Deum seipsum redā alloqui, laudare, celebrare ejusdem laudes? Per suos ministros Capellanos, & Mansionarios Deum alloqui audent. Cedo. Si tu foluto precio Advococum destinasses, ut apud Principem causam tuam oraret, illumque tibi propium redderet; suone ille fungeretur officio si nullo ad Principem pro te verbo facto, tanquam statuum se Principi susteret? Quid si per servos suos tantum Principem alloqueretur? Inclamare: Te conduxit, tibi solvi ut causam ageres meam. Eadem adversus Canonicos, & Præbendatos in choro mutos irorquet. Cur Christiani, & Principes annuis reditibus vos ditarunt? Cur ad frequentandum chorum vos obstrinxere? Quoniam chori finis? Psalmodia, qua Deus laudatur, & propitius debetur ut psalmis, & hymnis divinam vindictam à populo avertatis. Ergo vobis non psallentibus, corporis presentia ludrica est, & irrisoria. Peccatis, si corpore abestis: ergo peccatis, si ore tacetis, & spiritu alio evagaminis. Hæc tunc luculenta sunt, ut vel ipsos illuminare caecos valeant.

X. QUÆST. III. *Qui legitima causa à choro absunt, acquirunt distribuciones, non modo propria presentia debitas, sed eas etiam que ex aliis absque causa absentibus accrescunt?* RESP. Adfirmant aliqui; sed probabilior, & vera sententia negat. Sic est ut acquirant quæ proprie presentie debita sunt. Si alicubi opposita obtineat consuetudo, eidem standum est.

XI. QUÆST. VI. *Præbendati presentes jure ne valent absentibus absque causa distribuciones donare?* RESP. Hanc donationem, & mutuam collusionem prohibet Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 12. Disputant Theologi num Tridentinum ita hæc prohibeat, ut sint invalida, nedum illicita? Negant aliqui; sed adfirmant sententia vera est: quoniam Concilium omnem collusionem, remissionem, & donationem vetat, ut omnis spes præcedat absentibus assignandi distribuciones quocumque modo ob injustam absentiam deperditas. Nonne quisque donare sua potest? Verum habet. Præbendatus perceptas distribuciones cui voluerit donare potest;

sed ante perceptionem, & possessionem, cum jus duntaxat ad illas habeat, remitteret, non donaret. Remissio autem verita à Concilio est. Insuper donatio prohibita est, si tacita collusio interveniat. Canonici absentes, & presentes mutuam intere collusionem possent, & sub donationis larva invicem sibi remittere distribuciones. Donent sibi invicem, si velint, bona sua extra hunc casum distributionum.

XII. QUÆST. V. *Quoniam sunt cause excusantes Canonicos à chori frequentia?* RESP. Tres assignantur. Infirmitas corporis, justa, & rationabilis necessitas, evidens Ecclesie utilitas. Ad primam quod attinet, sola gravis, secus levis infirmitas excusat. Quoniam vero gravis, quoniam levis infirmitas sit, definiti absolute non potest, sed prudentis viri judicio standum est. Si Canonicus commoretur extra locum residentie absque justa causa, & ibi infirmetur, non fruatur privilegio infirmitis concessio, quia ex malitia reputatur absens, atque adeo suas non facit distribuciones. Laborantes podagra impediende egressum à domo, & accessum ad chorum distribuciones acquirunt. Idem dicendum de senibus, qui absque probabili periculo gravis infirmitatis egredi domo nequeunt. Laxa, & falsa opinio est, asserentium senes septuagenarios exemptos à choro esse, eo quod ipsa grandæva ætas morbus est. In quibusdam morbus est qui excusare potest, secus in aliis. Ideo propositio absolute prolata falsa est: septuagenarii enim, ut supra, si viribus pollent, recitare astringuntur.

XIII. *Rationalis necessitas tunc reputatur, cum chori frequentia parit aliquod grave damnum honoris, vitæ, fortunæ. Qui ex medici consilio domi moratur ad medicinam sumendam, ad venam scindendam, non amittit distribuciones: neque qui ab hostibus capitur, qui per vim detinetur, aut qui domo non egreditur ob justum hostis timorem. Qui absunt à loco residentie ob pestis timorem, percipere fructus beneficii valent, secus distribuciones: quoniam si nolunt subjacere communi periculo, neque percipere commodum debent. Qui curam habet animarum, nullo modo abesse valet. Injuste in carcere detentus acquirat, secus qui justè, distribuciones. Similiter justè excommunicatus amittit, secus qui injustè excommunicationi subjacet, distribuciones, dummodo curet absolvi ab excommunicatione. Justè excommunicatus choro assistens non acquirat distribuciones, nec fructus beneficii. Contrariam obtinere consuetudinem in Hispania asserit Garcia. Justè suspensus amittit fructus beneficii, & distribuciones, quavis choro assit; secus injustè suspensus, qui etiam absens à choro distribuciones acquirat. Similiter quando Ecclesia est interdicta, si Canonici causam interdicti non dedere, acquirunt distribuciones. Tempore vero cessationis à Divinis Officiis, quo Canonici celebrare divinas laudes nequeunt, distribuciones perdunt, quia sic declarat Gregorius X. cap. Si Canonici. Nec eadem ratio est de interdicto, & de cessatione: quia respectu hujus est prohibitio, secus respectus illius. Quando Eccle-*

Ecclesia est polluta, Canonici acquirunt distribuciones, quia per ipsos non stat quod sit polluta. Irregularis acquirat distribuciones, quia irregularitas non impedit assistere Officiis Divinis.

XIV. *Tertia causa excusans à chori frequentia est evidens Ecclesie utilitas, quæ esse debet gravis, & manifesta proprie, non alienæ Ecclesie. Dubia utilitas hoc privilegium non confert. Utilitas vero Ecclesie universalis, & fructus, & distribuciones parit, dummodo manifesta sit. Tunc vero est gravis, & manifesta, utilitas, quando consensu Capituli, vel Ordinarii talis judicatur; & tunc absens acquirat distribuciones, & fructus, etiam si extra locum beneficii. Canonici qui à proprio Episcopo mittuntur ad visitanda limina Apostolorum, acquirat distribuciones, quia tunc negotium Ecclesie agit. Idem dicendum de Canonico comitante suum Episcopum ad eadem limina. Episcopus unum duntaxat mittere valet; duos vero secum ducere potest ad limina præfata. Canonice vero qui alienæ Ecclesie nomine, vel alienum Episcopum ad limina præfata comitaretur, non acquireret distribuciones. Si Parochus mitteretur ab Episcopo ad visitanda limina Apostolorum, solius bimeltris tempore distribuciones percipere posset, quia ultra hoc intervallum nequit Episcopus animarum curatorem in alio negotio occupare, si impediatur pastorale ministerium. Canonice missus ab Episcopo ad Concilium generale, vel provinciale tanquam Theologus, Canonista, vel Procurator, acquireret distribuciones. Si vero Canonicus Episcopus sit, pergatque ut Episcopus, non ut Canonici, tunc non acquireret distribuciones, nisi negotia Ecclesie suæ ageret. Similiter Canonici, qui à Capitulo occupantur in supplicandis Ecclesie reditibus mensis fabricæ, acquirat distribuciones. Canonici qui vacante Sede eligunt Vicarius à Capitulo, seu Provisor, acquirat distribuciones; dum abest à choro ob evidentem utilitatem Ecclesie, secus si eligeretur Vicarius Episcopi, quia tunc Episcopo, non Ecclesie inserviret. Archidiaconus quoque visitans Ecclesiam, aut prædia Ecclesie acquirat distribuciones. Qui tempore Divini Officii constituitur peccata sua, non acquirat distribuciones. Penitentiaris Cathedralis, qui tempore Divini Officii confessiones excipit, non amittit distribuciones; neque alii Præbendati, qui ex mandato Superioris ob magnum concursum occupantur in tali ministerio: amitterent vero distribuciones alii, qui sponte confessiones audirent, Præbendatus cui annexa est animarum cura, acquirat distribuciones, dum sacramentis ministrandis operam navat, quemadmodum acquirat ille qui in defendendis beneficii juribus occupatur.*

XV. Canonici Theologus absens à choro, ut lectiois habeat, vel concionetur, acquirat distribuciones diebus quibus hæc munia exercet: secus diebus quibus ad eadem ministeria se se preparat. Spectandæ tamen sunt rationabiles locorum consuetudines. Præbendati legentes Theologiam in aliqua universitate, seu in studio generali acquirat fructus præbendæ, secus distribuciones.

Solus enim Præbendatus, qui legit in propria Ecclesia, distribuciones acquirat. Parochi vero legentes Theologiam publicè non fruuntur privilegio, si absint lectiois causa à propriis Parochiis. Præbendati qui studio vacant in aliqua Universitate acquirunt fructus beneficii, secus distribuciones, dummodo incumbant in jus Canonicum, in Theologiam, in Sacram Scripturam; si dicant jus Civile, hoc privilegio non fruuntur. Debent tamen ejusmodi Præbendati studentes obtinere licentiam ab Ordinario, ut queant fructus percipere. Si Præbendati isti Parochi sint, nequeunt etiam ex licentia Episcopi abesse à propriis Parochiis, ut Tridentinum prescribit. Qui studii causa absunt à choro, acquirunt fructus beneficii per annos quinque, etiam si beneficium constet ex solis distributionibus: quia in hoc casu distribuciones succedunt loco fructuum; eorumque naturam induunt. Canonici non curati qui tribus mensibus singulis annis absunt, lucrantur fructus, secus distribuciones: ut hoc fruatur privilegio, requiritur ut toto anno resident, & chorum frequentent. Heinc Canonici qui in anni medio possessionem caput, non fruuntur privilegio trium mensium, sed tantum medietate ejusdem privilegii. Hoc privilegio uti possunt sine ante, sive post residentiam novem mensium. Qui per notabilem anni partem absunt à choro, indigni hoc privilegio sunt. Canonici qui habet duplex beneficium, ut Canonici, & Decanatus, simplices, non duplices acquirat distribuciones; quæ dantur propter assistentiam, quæ una cum sit, una quoque distributio eidem respondere debet. Et hæc de Canonici Horis sufficiant. Nam de variis Ecclesiarum consuetudinibus nihil dicendum occurrit, quia quilibet ferè Ecclesia suos habet usus, & mores.

DISSERTATIO VII.

De Adoratione, & Cultu Dei, & Sanctorum.

CAPUT I.

De Adoratione, ejusque partitione, atque præceptis.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex sit adoratio?* RESP. Generatim accepta est actus quo quis se alteri subicit in ejusdem excellentiæ testimonium. Tot sunt adorationes, quot sunt dignitates generæ. Duæ sunt dignitates, inæcreata, & creata. Inæcreata Diving Majestati debetur adoratio, quæ appellatur *Latria*. Creaturæ vero ob excellentiam supernaturalen gratiæ, sanctitatis à Deo participatæ debetur adoratio longè inferior, quæ dicitur *Dulia*. B. Virginis, quæ post Deum supra omnes Sanctos eminet, debetur adoratio, quæ vocatur *Hyperdulia*.

II. Adoratio alia interior, exterior altera. Illa intus Deo spiritum subijcit, hæc in exteriores actus erumpit. Rursus adoratio altera est absoluta, & altera respectiva. Absoluta solè Deo de-